

บทที่ 3

ประเภทและพันธุ์ไก่พื้นเมือง

ประเภทของไก่พื้นเมือง

ไก่ถูกจัดอยู่ในสัตว์ปีกจำพวกนก แต่เดิมนั้นเป็นไก่ป่า (Red Jungle fowl) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Gallus domesticus โดยมีนกเป็นต้นตระกูล นักสัตววิทยา ได้จัดจำแนกไก่ (อรุณ, 2547) ได้ดังนี้

Kingdom animal, Order Galliformes, Suborder Galli,

Family Phasianide, Subfamily Phasianinae, Tribe Phasianini,

Genus Gallus

พันธุ์ไก่พื้นเมือง

สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทย ได้แก่ พันธุ์ไก่คู ไก่ตะเภา ไก่แจ้(ไทย) ไก่กลายพันธุ์ และไก่ดำ ซึ่งสายพันธุ์ประเภทนี้ไม่มีการผสมและคัดเลือกพันธุ์อย่างเข้มงวดอย่างไก่ชน โดยมีการบรรยายลักษณะสายพันธุ์อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1. ไก่คู: เป็นไก่พันธุ์หนัก ตัวเมียมีขนสีดำปกคลุมทั้งตัว ตัวผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน มีนิสัยชอบจิกตีหรือชน มีสีขนแตกต่างกันออกไป เช่น มีสีแดงสลับสีเขียว สีดำ สีเทา สีเหลืองออกขาว หางสีดำหรือสีลายอื่น ๆ คำราชการเลี้ยงไก่ชนทั่วไปกล่าวว่าเป็นต้นตระกูลของ “ไก่ชน” เช่น

1.1 ไก่ประดู่หางดำ: เป็นพันธุ์ไก่พื้นเมืองประเภทไก่คู ไก่พันธุ์ประดู่หางดำ (ภาพที่ 3.1) มีลักษณะเด่น ๆ พอที่จะสังเกตได้ดังนี้

ปาก เป็นพันธุ์ไก่ชนที่มีปากสีดำ อูมใหญ่ โดยปากจะคล้ายปากนกแก้ว ปากบนมีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตา

ตาสีประดู่ หรือแดงอมม่วง หรือตาออกสีดำ หรือสีแดง

หงอน เป็นหงอนหินไม่มีจักรเลย

สร้อย สร้อยคอสีประดู่ยาวประบ่า ปีกใหญ่ยาว สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประดู่ยาวระย้าประกัน เพศเมียสีเดียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย

ขน ขนลำตัว ขนปีกและหางสีดำ กะลวยหางดำ โคนขาใหญ่

หน้าอก หน้าอกกว้างและยาวเนื้อเต็มแน่น

ขาแข้ง เล็บและเคี้ยวสีดำ

ภาพที่ 3.1 ไก่ประดู่หางดำ

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

ไก่ประดู่หางดำ ที่สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง รับรองพันธุ์มี 4 ชนิด คือ

1.1.1 ประดู่มะขาม สีแก่เรียกมะขามใหม่ ลักษณะขนพื้นตัวสีดำ ขนปีก ขนหาง สีดำ ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลังสีประดู่แบบเม็ดมะขามแก่ ปาก แข็ง เล็บ เดือย สีน้ำตาลไหม้ (แก่) ตาสีไพล ขนปิดหู สีประดู่

1.1.2 ประดู่แสมดำมะขามใหม่ ลักษณะเหมือนประดู่มะขามทุกอย่าง ยกเว้นปาก แข็ง เล็บ เดือย และตาสีดำ

1.1.3 ประดู่แข็งเขียวตาลาย ลักษณะจะเหมือนประดู่มะขาม ต่างกันตรงปาก แข็ง เล็บ เดือย สีเขียวอมดำ ตาลายดำ

1.1.4 ประดู่แดง ลักษณะเหมือนประดู่ตัวๆ ไป ต่างกันตรงสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลังสีออกแดง (น้ำตาลแดง) ปาก แข็ง เล็บ เดือยสีน้ำตาล ตาสีแดง

มีไก่ประดู่หางดำอีกชนิดหนึ่ง ลักษณะประจำพันธุ์ไม่แน่นอน พื้นตัวสีดำ ขนหาง ขนปีก สีดำ ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลังสีประดู่เหมือนทั้ง 4 ตัวดังกล่าว แต่ปาก แข็ง เล็บ เดือยสีไม่แน่นอน มีสีดำ สีเขียว สีน้ำตาล ปะปนกัน และตาก็สีไม่แน่นอน มีสีดำ สีสวย สีไพล สีแดงปะปนอยู่ไก่

พวกนี้ถือว่าผสมข้ามพันธุ์มาจากประดู่ทั้ง 4 ชนิด ลูกที่ออกมาจึงผิดเพี้ยนไปจากพันธุ์เดิมวงการประกวดไก่ประดู่หางดำทั่ว ๆ ไป ก็อนุโลมอยู่ในพวกไก่ประดู่หางดำ แต่เลือดไม่ใช่เฉพาะพันธุ์

1.2 ไก่ประดู่เลาหางขาว: เป็นไก่พันธุ์พื้นเมืองประเภทไก่คู ที่มีรูปร่างสูงโปร่ง ตัวใหญ่ ขนลำตัวมีสีดำ มีขนสีขาวยแซม ขนปีกสีดำแซมขนขาวปลายปีก ขนพื้นลำตัวและขนปีกปกคลุมด้วยสร้อยคอ สร้อยหลังและสร้อยปีกสีเหลืองหรือสีเหลืองอมแดง ขนหางเป็นพวงสีดำมีขนสีขาวยแซม ปากและแข้งมีสีเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาลอ่อน หงอนถั่ว (ภาพที่ 3.2)

ภาพที่ 3.2 ไก่ประดู่เลาหางขาว

ที่มา: โสมนัส ปิยพิสุทธิ์ (2556)

1.3 ไก่เขียวหางดำ: เป็นไก่พื้นเมืองประเภทไก่คูของไทยมาแต่โบราณ ที่พัฒนามาจากไก่บ้านพันธุ์กะตังอู หรือ ไก่คู มีมาพร้อมคนไทยโบราณ สืบได้ตั้งแต่ต้นสมัยสุโขทัย ไก่เขียวหางดำเป็นไก่พันธุ์หนึ่งที่มีชั้นเชิงดีมีลำหักดำโคนดี นิยมเลี้ยงแพร่หลายตั้งแต่ชาวบ้านไปจนถึงขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เช่น พระยาพิชัยดาบหักเลี้ยงไก่เขียวหางดำ ชื่อ ไก่พาลี ไก่เขียวหางดำที่นิยมเป็นพันธุ์แท้จะเป็นไก่จากอุดรดิตถ์ ชลบุรี (พนัสนิคม) อุดรธา และแถบภาคใต้หลายจังหวัด ไก่เขียวหางดำเป็นไก่ในประวัติศาสตร์ และในวรรณคดีไทยเรื่องพระรถเมรี หรือพระรถเสน หรือนางสิบสอง

ไก่เขียวหางดำมีถิ่นกำเนิดแถบภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของไทย ไก่เขียวมีชื่อเรียกต่างกันตามท้องถิ่น เช่น ภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี (พนัสนิคม) เรียก “เขียวพระรถ”

ในภาคเหนือ จังหวัดอุตรดิตถ์ เรียก “เงี้ยวพาลี” ส่วนภาคกลาง เรียก “เงี้ยวพระยาพิชัยดาบหัก” และภาคใต้ เรียก “เงี้ยวมรดก” และยังมีชื่ออื่น ๆ อีก เช่น เงี้ยวไผ่กา, เงี้ยวพระอินทร์, เงี้ยวนิลสาธิตา ไก่พันธุ์เงี้ยวหางดำ ปัจจุบันค่อนข้างหายาก กำลังอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป ไก่เงี้ยวหางดำ เป็นไก่ขนาดกลาง น้ำหนักเฉลี่ย เพศผู้หนัก 3 กิโลกรัมขึ้นไป เพศเมียหนัก 2 กิโลกรัมขึ้นไป เปลือกไข่สีน้ำตาลนวล ลักษณะลูกไก่ หัว หน้าอก ปีกไซนอกสีขาวเล็กน้อยคล้ายประดู่หางดำปาก แข็ง สีเงี้ยวอมดำ (ภาพที่ 3.3)

ภาพที่ 3.3 ไก่เงี้ยวกาหรือเงี้ยวหางดำ

ที่มา: ผู้พักใจคือทคอม (ม.ป.ป.)

1.4 ไก่เหลืองหางขาว: ไก่เหลืองหางขาว คือ ไก่พื้นเมืองของไทยอีกสายพันธุ์ซึ่งพัฒนามาจากไก่บ้านพันธุ์กะดังอู หรือไก่อู เป็นพันธุ์เก่าแก่มีมาพร้อมคนไทยโบราณ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าเสือ และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ไก่เหลืองหางขาวที่นิยมเป็นพันธุ์แท้ดั้งเดิม ต้องเป็นไก่บ้านกร่าง บ้านหัวเท จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะของลูกไก่ หน้าอก ปีกไซนอกมีสีขาว ส่วนปากและขา สีขาวอมเหลือง

ลักษณะที่สามารถคัดเป็นไก่ชน ปากสีขาวอมเหลือง หรือสีงาช้าง ปากสั้น อวบน้ำใหญ่คล้ายปากนกแก้ว มีร่องน้ำชัดเจน กลางปากนูนเป็นสัน ข้าง ๆ เป็นร่องน้ำ ตาเป็นเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาคำคว่ำ ตาคำเล็กและรี วงรอบ ๆ ตาคำสีขาวอมเหลือง หงอนหิน ด้านบนของหงอนบางเรียบปลายหงอนยาวจนเลยตา โคนหงอนโค้งติดกับศีรษะ ตุ่มหูสีแดงติดกับหงอน ขนาดเล็กไม่หย่อนยานรัศรับกับใบหน้า เหนียงเล็ก รัศติดคาง รูปใบหน้าแหลมยาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบมัน กะโหลกศีรษะหนายาว

ลักษณะลำตัว ออกแน่นกลมเนื้อเต็ม กระดูกอกยาวตรง หลังเป็นแผ่นกว้าง กล้ามเนื้อมาก หลังเรียบตรงไม่โค้งนูน ไหล่กว้างยกตั้งตรง กอใหญ่ กระดูกคอถี่ ปั้นขาใหญ่กลมมีเนื้อเต็ม เนื้อแน่น แข็งแรง ผิวหนังขาวอมเหลือง ขาวอมแดง สีขนลำตัวดำจะมีแซมขาวบ้างที่หัว หัวปีก ข้องา สร้อยคอเหลืองชัดเจน ยาวประป่า สร้อยหลังเป็นสีเดียวกับสร้อยคอเรียงกันเต็มแผ่นหลัง จากโคนคอถึงโคนหาง เส้นขนละเอียดยาวระย้า สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ เห็นเด่นชัดเจนยิ่งขาวและยาวมาก ๆ ยิ่งดี ขนหางควรพุ่งตรงและยาว ปลายหางโค้งตกลงเล็กน้อย ขำแข็งและเดือยขาวอมเหลืองสีเดียวกับสีปาก เกล็ดแข็ง แน่นหนาเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง เล็บสีขาวอมเหลืองทุกเล็บ และไม่มีสีดำปน

เพศเมียลำตัวสีดำ หงอนและใบหน้าสีเดียวกับไก่ตัวผู้

ขนาดและน้ำหนัก เป็นไก่ขนาดกลาง น้ำหนักเพศผู้ 3-4 กิโลกรัม ตัวเมียน้ำหนัก 2 กิโลกรัมขึ้นไป สีของเปลือกไข่ สีขาวนวล ภาพที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 ไก่เหลืองหางขาว

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

1.5 กลุ่มพันธุ์ไก่ดำ: ความหลากหลายของไก่ดำที่พบในการสำรวจมี 3 ชนิดคือ ไก่ดำ ไก่ดำน้ำดอกไม้ และไก่ดำดอกหมาก

ลักษณะทั่วไป สีขนส่วนใหญ่เป็นสีขาวสลับดำในขนเส้นเดียวกัน ทั้งขนบริเวณสร้อยคอ ขนรองหลัง มีขนหลักเป็นสีขาว ส่วนสีขนตามลำตัวเป็นสีขาวสลับดำเป็นส่วนใหญ่

ความแตกต่างของไก่ดำ ไก่ดำน้ำดอกไม้และไก่ดำดอกหมาก คือ ไก่ดำน้ำดอกไม้จะมี สีส้อยคอและขนรองหลังหลายสี เช่นสีขาวยแดง สีน้ำตาล หรือสีขาวล้วน ส่วนไก่ดำจะมีสีขาวยสลับดำ และไก่ดำดอกหมากจะมีขนสร้อยคอหรือสร้อยหลังเป็นสีดอกหมาก ขนบริเวณลำตัวเป็นลายขาวสลับดำ (ภาพที่ 3.5)

ภาพที่ 3.5 ไก่ดำเบญจรงค์

ที่มา: บล็อกสปอตคือทคอม (2555)

1.5.1 ไก่ดำ: ลักษณะทั่วไปที่พบคือ สีขนสร้อยคอ ขนรองหลัง และขนปีกมีสี ขาวสลับดำมากกว่าจะเป็นสีขาวล้วน ๆ หงอนพบเป็นหงอนจักร หรือหงอนแฉ่ หงอนอู และหงอนหิน ตุ่มหูมีสีแดง สีแข็งพบทั้งสีขาว สีดำ สีขาวเหลือง สีขาวและสีเหลือง ไก่ดำที่สำรวจได้นี้มีลักษณะและสี ขนเหมือนไก่ลายข้าวตอก ซึ่งตามตำราไก่ชนถือว่าไก่ลายข้าวตอกเป็นสายพันธุ์แท้ ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า

ไก่ต่างลายขาวดำนี้อาจจะเป็นไก่ชนิดเดียวกับไก่ลายข้าวตอก แต่มีการเรียกชื่อแตกต่างกันตามความนิยมในท้องถิ่น

1.5.2 ไก่ต่างน้ำดอกไม้: ลักษณะทั่วไปที่สำรวจพบ คือ สีขนสร้อยคอและสีขนรองหลังเป็นสีขาวแดง สีน้ำตาลหรือสีขาวล้วน ซึ่งแตกต่างจากไก่ต่างที่มีสีขาวสลับดำ ส่วนลักษณะอื่น ๆ ส่วนใหญ่คล้ายไก่ต่าง สีแข้งมีสีดำและสีเหลือง หงอน ที่พบส่วนใหญ่เป็นหงอนจักร และหงอนหิน ลักษณะไก่ต่างน้ำดอกไม้ จะมีส่วนคล้ายไก่ลาย หรือไก่ต่าง 3 สี หรือ ไก่เบญจรงค์ในบางพื้นที่ (ภาพที่ 3.5) ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชนิดเดียวกันแต่มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามท้องถิ่น

1.5.3. ไก่ต่างดอกหมาก: ผู้เลี้ยงเรียกว่า “ไก่ต่างดอกหมาก” เนื่องจากขนบริเวณสร้อยคอมีสีเหลืองขาว แต่ขนบริเวณลำตัวมีสีขาวปนดำคล้ายไก่ต่าง ไก่ต่างหรือต่างน้ำดอกไม้ไม่มีสีขนสร้อยคอเป็นสีเหลืองขาว และหงอนเป็นหงอนหิน สีแข้งจะเป็นสีเหลือง ซึ่งจากการบรรยายนี้พบได้ว่าใกล้เคียงกับลักษณะของไก่ต่างดอกหมาก ดังนั้น น่าจะเป็นข้อสังเกตว่าความเข้าใจของนักวิชาการเกี่ยวกับไก่ต่างไม่สอดคล้องกับลักษณะของไก่ต่างตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นแยกไก่ต่าง ไก่ต่างน้ำดอกไม้ และไก่ดอกหมาก เป็นคนละชนิดกันซึ่งแยกตามความแตกต่างของสีขน แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าไก่ต่างดอกหมากนี้เป็นลูกไก่ที่ไม่ลงเหล่าเกิดจากการผสมข้ามระหว่างไก่ดอกหมากและไก่ต่าง

1.6 ไก่แดง: เป็นไก่พื้นเมืองประเภทไก่คู รูปร่างสูง ทะมัดทะแมง ขนพื้นลำตัว หน้าคอ หน้าท้อง ขนใต้ปีก ขนสร้อยคอ สร้อยปีกแดง ขนหางมีสีดำหรือแดงมีขนสีขาวแซม ปากและแข้งสีเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาลอ่อน หงอนถั่ว (ภาพที่ 3.6)

ภาพที่ 3.6 ไก่แดง

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

1.7 ไก่แดงสุราษฎร์: เป็นไก่ประเภทไก่อยู่ ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี อำเภอ พุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้พัฒนา และให้ชื่อว่า "ไก่แดงสุราษฎร์ธานี" แหล่งที่เลี้ยงพบมากใน พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

ลักษณะภายนอก เพศผู้ มีสร้อยคอสีแดง ขนหางสีแดง-ดำ ขนลำตัวสีแดง แข็ง ปากสี เหลือง ใบหน้าสีแดง หงอนถั่ว เพศเมีย ลักษณะเหมือนเพศผู้ ยกเว้น ไม่มีขนสร้อยคอและมีขนหางสีแดง (ภาพที่ 3.7)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ อายุ 12 สัปดาห์ น้ำหนักตัวเพศผู้ 1,083-1,393 กรัม เพศเมีย 857-1,071 กรัม ประสิทธิภาพการใช้อาหาร (FCR) 3.6 อัตราการตาย (Mortality) 3.4 % อายุเมื่อให้ไข่ฟอง แรก 181-203 วัน ผลผลิตไข่ 78-140 ฟอง/แม่/ปี

ผลการวิจัยของกรมปศุสัตว์กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่านอกจากเนื้อไก่แดงสุราษฎร์จะมีคอเลสเทอรอลต่ำแล้ว ยังมีโอเมก้า-3 และวิตามินอีกหลายชนิด (เพ็ญพิชญา เตียว, 2558)

ความสามารถในการเป็นไก่ชนของไก่แดงสุราษฎร์ธานี ใช้เคียวจัดตามแบบฉบับไก่ชนได้ มีชั้นเชิงการชนดุเดือด กัดบ่าตีตัว ดีแผลหลัง อดทนบินอึด ตีแม่นและเฉียบขาด ลักษณะเด่นคือโครงสร้างใหญ่ หนา เกล็ดหนา เดือยยาวเป็นอาวุธที่มีพิษสงอันตราย เมื่อไก่ชนอายุประมาณ 1 ปีขึ้นไป ความสวยงามจะชัดเจนขึ้น ปีกและหางจากยาวเต็มที่หลังเริ่มถ่ายขนครั้งแรก ตัวจะใหญ่โตขึ้นอีก ขนและเกล็ดหนากว่าเดิม (บอลมันคือทคอม, 2559) นอกจากจะจำหน่ายเพื่อเลี้ยงเป็นไก่ไข่ ไก่เนื้อ เลี้ยงเป็นไก่ชนแล้ว ยังเลี้ยงไว้ให้นักเลงไก่ส่งประกวดอีกด้วย ไก่แดงเมื่อถอนขน ขนอ่อนมีสีแดง ผู้บริโภคมักเข้าใจผิดคิดว่า เป็นไก่ไข่

ภาพที่ 3.7 ไก่แดงสุราษฎร์ธานี

ที่มา: สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2558)

1.7 ไก่ทองแดง: ไก่ทองแดง ที่สำรวจได้มีลักษณะส่วนใหญ่คล้ายไก่แดง คือ มีขนสีแดง และสีดำเป็นสีหลัก ขนบริเวณขนสร้อยคอและขนรองหลังพบสีแดงมากกว่าสีทองแดงซึ่งพบเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ ของไก่ทองแดงที่พบทั้งหมด ขนรอบหาง ขนหางหลักและขนปีก พบมีสีดำแดงต่างจากไก่แดงที่มักเป็นสีแดงล้วน นอกจากนี้ยังพบว่าสีขนบริเวณท้องและอกเป็นสีดำแดง ขณะที่ไก่แดงมีสีดำล้วน ส่วนหงอน ที่พบเป็นหงอนหินและหงอนอู สีแข้งเป็นสีออกแดง (ภาพที่ 3.8) ปัจจุบันหาไก่ทองแดงได้ยาก

ภาพที่ 3.8 ไก่ทองแดง

ที่มา: ชนากร กิรัมย์ และอำพล ยศแก้วกอ (ม.ป.ป.)

1.8 ไก่ซี: เป็นไก่พื้นเมืองประเภทไก่อู มีรูปร่างโปร่ง ขนลำตัว สร้อยคอ สร้อยหลังและขนหางมีสีขาว ปากและแข้งสีเหลืองและขาวอมเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง หงอนดำ เปลือกไข่สีขาว (ภาพที่ 3.9)

ภาพที่ 3.9 ไก่สี

ที่มา: กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

1.9. ไก่เทาดำ: ลักษณะทั่วไปไก่เทาทองหรือไก่เทาดำ พบว่าไก่เทาดำมีแนวโน้มความสูงและความยาวลำตัวมากกว่าไก่เทาทอง ลักษณะสีขนไก่เทาดำโดยทั่วไปจะมีสีเทาดำบริเวณสร้อยคอ และอาจมีขนสีดำ แดง หรือเหลืองปะปนมาบ้าง ส่วนขนรองหลังพบสีประคุ่มมากกว่าสีเทา ขนรอบหางและขนหางหลักจะมีสีเทาและเทาดำเป็นส่วนใหญ่ สำหรับขนปีกจะพบสีดำมากกว่าสีเทา หงอนพบ 4 ชนิดคือ หงอนแจ้ หงอนคุ่ม หงอนหิน และหงอนถั่ว นอกจากนี้พบว่าไก่เทาดำมีสีแข้งหลายชนิดคือ สีเหลือง สีเทาอมเหลือง สีดำ และสีขาวปนดำ คุ่มหูมีสีแดงและนิ้วเท้า 4 นิ้วทุกตัว พบว่าการมีสีขนหลายสีอาจเกิดจากการเลี้ยงแบบปะปนกันหลายพันธุ์ของเกษตรกร ทำให้ลักษณะของไก่เทาดำพันธุ์แท้เปลี่ยนแปลงไป (ภาพที่ 3.10) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไก่เทามีความขัดแย้งบางประการ เช่น บางตำรากล่าวว่าไก่เทาดำเป็นชนิดเดียวกับไก่เทาซีกขาว ซึ่งการสำรวจที่ตำบลบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจน และในการนี้ไม่พบไก่เทาขาวหรือไก่เทาเหลือง

ภาพที่ 3.10 ไก่เทาดำ

ที่มา: ไก่ชนเหนือคือทคอม (2557)

1.10 ไก่เทาทอง: ลักษณะทั่วไปของไก่เทาทองที่พบได้ คือ มีสีเหลืองที่บริเวณสร้อยคอ และขนรองหลัง สำหรับขนรอบหางและขนหางหลักจะมีสีดำไก่เทาดำคือมีสีเทาและสีเทาดำ ส่วนหงอนพบ 2 ชนิดคือ หงอนหินและหงอนอู ส่วนสีแข้งพบว่าส่วนใหญ่มีสีเหลือง แตกต่างจากไก่เทาดำที่มีสีแข้งหลายสี (ภาพที่ 3.11)

ภาพที่ 3.11 ไก่เทาทอง

ที่มา: ไก่ชนไทยสามัคคีคือทคอม (2556)

2. ไก่ตะเภาะ: เป็นไก่ขนาดใหญ่ สีสวย สีนํ้าตาลออกเหลือง มีขนอ่อนนุ่มละเอียด มีขนที่หน้าแข้ง เนื้อนุ่มมีรสชาติอร่อย สันนิษฐานว่าเป็นไก่ที่มีถิ่นฐานกำเนิดจากประเทศจีน นำเข้ามาประเทศไทยในช่วงที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน โดยการนำไก่อมากับเรือสำเภา จึงเรียกไก่พันธุ์นี้ว่า ไก่ตะเภาะ ปัจจุบันไก่ตะเภาะสายพันธุ์แท้ ๆ เกือบไม่มีแล้ว เพราะปล่อยให้มีการผสมพันธุ์กับสายพันธุ์อื่น ๆ จนสายพันธุ์ปะปนกันไปหมด (ภาพที่ 3.12)

ภาพที่ 3.12 ไก่ตะเภ่า

ที่มา: ไชยรัตน์ สัมคุณ (2556)

4. ไก่แจ้: อยู่คู่กับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน คนที่พบเห็นส่วนมากจะชมชอบท่วงท่าและรูปทรงที่น่ารักของมัน (ภาพที่ 3.13) ทำให้หลายคนอดใจไม่ได้ที่ต้องตระเวนหาไก่แจ้มาเลี้ยง พบว่าไก่แจ้มีวิวัฒนาการมาจากไก่ป่าขนสีแดง (red jungle fowl) เช่นเดียวกับไก่ชนิดอื่น ๆ เกือบทั่วโลก

ลักษณะทั่วไป มีแข้งสั้น มองแทบไม่เห็นขา ลักษณะแข้งสั้นดังกล่าวถูกควบคุมด้วยยีน Cp สามารถพบเห็นไก่แข้งสั้นได้ในหลายพื้นที่ของโลก ไก่ขาสั้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือแข้งสั้น แตกต่างจากไก่ Bantams ทั่วไปที่หมายถึงไก่ที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักไม่มาก แต่ความยาวขาปกติ ยีนแข้งสั้น (Cp) มีผลกระทบต่อกระดูกชิ้นต่าง ๆ ทำให้กระดูกเหล่านั้นสั้นกว่าปกติประมาณ 13-24 เปอร์เซ็นต์ ในเพศเมีย และ 18-31 เปอร์เซ็นต์ ในเพศผู้ ซึ่งพบว่ามีผลอย่างรุนแรงเฉพาะส่วนของกระดูกแข้ง (tarsometatarsus) ที่ทำให้แข้งมีขนาดสั้นมาก จนแทบมองไม่เห็นขาในขณะที่ไก่ยืน การผิดปกติของกระดูกร่างกายนี้เป็นการผิดปกติที่เรียก achondroplasia หรือ chondrodystrophy (วิสันต์, 2537; ศรี, 2534; โอเคนซันคือทเน็ต, 2550)

ภาพที่ 3.13 ไก่แจ้

ที่มา: สุจิต เมืองสุข (2556)

5. ไก่กลายพันธุ์: เป็นไก่ที่เกิดจากการผสมระหว่างไก่พื้นเมืองหลายชนิดด้วยกัน บางครั้งมีลักษณะแปลกไปจากไก่พื้นเมือง เช่น ไม่มีขนที่คอ (เรียกว่า ไก่คออ่อน) (ภาพที่ 3.14) ไก่ขนกลับ (ลักษณะทางพันธุกรรมชนิดหนึ่ง) (ภาพที่ 3.15) เป็นต้น

ภาพที่ 3.14 ไก่คออ่อน

ที่มา: สำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัดสงขลา (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3.15 ไก่ชนกลับ

ที่มา: เชียงรายฟาร์มดี้อทคอม (2557)

6. ไก่ดำ: มีรูปร่างคล้ายไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงกันโดยทั่วไป มีสีดำตลอดทั้งตัว เช่น ปาก แข็ง ขา ขน ฯลฯ เนื้อไก่ดำปัจจุบันเป็นที่นิยมบริโภค มีราคาแพง เพราะมีความเชื่อว่าการรับประทานเนื้อไก่ดำทำให้ร่างกายแข็งแรงและมีอายุยืน (ภาพที่ 3.16)

ภาพที่ 3.16 ไก่ดำ

ที่มา: อุดรร้อยแปดคือทคอม (2555)

7. ไก่ลูกผสมพื้นเมือง: เป็นไก่ที่เกิดจากสายพ่อเป็นไก่พื้นเมือง สายแม่เป็นไก่กึ่งไข่กึ่งเนื้อ ลูกที่ได้จะมีลักษณะภายนอกและสีขนคล้ายกับไก่พื้นเมือง ทำให้ขายได้ราคาสูงใกล้เคียงกับไก่พื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าไก่พื้นเมืองในช่วงอายุที่ 12 สัปดาห์ ไก่ลูกผสมจะมีน้ำหนัก ตัวสูงกว่าไก่พื้นเมืองเกือบ 30 เปอร์เซ็นต์ โดยอายุที่ 12 และ 16 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวเท่ากับ 1,396 และ 1,786 กรัม ตามลำดับ (ภาพที่ 3.17)

ภาพที่ 3.17 ไก่ลูกผสมพื้นเมือง

ที่มา: สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2559)